

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

© E. Borchardt & Co. Kgl. Hof- und Kunst-Druckerei, Berlin

J. W. Neumann, Neudamm, Pr. Prov.

KRABBESHOLM

i Jylland.

KRABBEHOLM

i Jylland.

En liden Fjerdingvej øst for Skive, ved Skive-Fjord eller den Arm af Lim-fjorden, der gaar ned til denne By, ligger Herregaarden Krabbesholm, der har en særdeles Høi Beliggenhed. I Baggrunden er Skoven, der støder op til Gaardens Have, og fra den saakaldte Skovbakke eller Ladegaardsbakken, der hæver sig over Skoven, har man en dejlig og vid Udsigt med Fjorden og Krabbesholm paa venstre Side, Skive By og Herregaarden Ny-Skivehus paa højre Side. Derfra kan man tælle over 30 Kirker, i Salling Land. Hjends Herred, paa Den Nørst og i Ringkjøbing Amt. Gige over for paa den anden Side af Fjorden ligger Hovedgaarden Staarupgaard. Landet har overalt stejle Brædder imod Fjorden. Syd for Gaarden i en halv Fjerdingvejs Afstand fra denne falder Skive- eller Karup-Åa ned i Fjorden efter at have snøet sig igennem Krabbesholms og Skive Byes Enge. Tæt ved Gaarden har Byen sin Ladeplads. Denne Gaard har været rig paa Sagn; men disse ville snart uddø med de gamle Bønder, der saa gjerne fortalte om den gloende, med fire Hefte forspandte Vogn, der omgiben af Hunde ved Rattetide fjørte igennem Skoven til Landsbyen Hesen; om Hidsfogeden, der af Fru Karen Heeds blev overtalt til at tage Muld af Haven i sine Sko og derpaa at omgaa et Stykke Mark, der hørte under Landsbyen Vinde (i Skive Landfogd) og sværge, at han gif paa

Krabbesholms Jord, og som man derfor ser vankt hver Nat om paa denne Mark; om den svigefulde Skrivedreng, som til Straf færdes om Natten i Skriverskuen, hvor Slabet ved Skorstenen ikke kan holdes lukket; om den store sorte Hund, der hver Aften silde færdes paa den øverste Gang i Hovedbygningen og kyster den dumdriftige, som vover sig herop; og endelig om hvidklædte Piger, der vise sig i Havens mørke Gange.

Krabbesholm skal oprindelig have været 2 Bøndergaarde, Nørre- og Sønder-Skovshoved, som Hr. Niels Hø og til Esker ved Magestiftet fik af Kong Hans, og som han derpaa sammenlagde og oprettede til en Hovedgaard. Han var gift med Fru Karen Gjøe, Datter af Sten Pedersen Gjøe og Fru Anne Wille og Enke efter Erik Andersen Banner til Koffedal. Dennes Sønnedatter Jomfru Magdalene Banner, hvis Forældre vare Rigens Marsk Erik Erikssen Banner og Fru Mette Rosenfrands, agtede Iver Krabbe til Nøstergaard, som derved ogsaa kom i Besiddelse af denne Herregaard, hvilken han efter sig kaldte Krabbesholm.

Iver Krabbe var en Søn af Lukas Krabbe til Nøstergaard og Fru Jnger Erikdatter Skram. Under Kjøbenhavns Belæjring hørte han til Christian den tredies nærmere Omgivelse og overbragte 1536 en Befaling

KRABBESHOLM

i Jylland.

fra Kongen til Amiral Peder Skram. Efter Stadens Overgivelse fik han Kjøbenhavn's Len, og det blev ham overdraget s. A. at indtræde Stat i Bjæverflov Herred. I Aaret 1537 blev han tillige med mange andre Adelsmænd tilfagt at møde den 10de August i Anledning af Kroningen med sin Viohest, sit Råd og alt tilhørende til Dyfløb og ligeledes at tage en god Rendehest med. Det følgende Aar blev han Lensmand paa Borreby, som han havde omtrent 12 Aar. Ligeledes var han Hovedmand paa Krogen Slot, hvilket Len han havde i Aaret 1542, da han og en Del andre Lensmænd fik Befaling at Kløde sig og sine Evende i Kongens Hoffarve; Skovstene skulde være af mørk Aftefarve, som ikke falmede. Ved Mageliste med Kongen fik han 1546 noget Gods i Velling By i Hindborg Herred og saa Aar derefter en stor Del af Aasted Sogn i Harre Herred imod adskilligt Strøgods i Hindborg og Harre Herreder. Gaardene Hedegaard og Mogensdal i Bendslydsel, Horns Herred og Bindalev Sogn. fik han 1558 imod at overlade Kongen 1 Gaard i Ferslev Sogn og By, Horns Herred i Sælland, 1 Gaard i Byen Ribe og 1 Gaard i Holmager i Hornum Herred, Bislev Sogn. Han blev 1546 efter Christoffer Johansen Lindensov til Drennerup Lensmand paa Koldinghus og fik 1549 Skivehus i Pant for en Sum af 6.000 Mark og 3.000 Jofimsdalere, som han laante Kongen. I Aaret 1554 havde han og Jon Madsen Biffert til Thorndlund en Kets-trætte for Herredagen med Arvingene efter Peder Ebbesen Galt, fordi de holdt hines Bønder i Børløse By fra Færdigt og Larvegrævning paa Nærild Udmark i Thy. Det følgende Aar navnes han som Rigeraad og havde denne Værdighed indtil sin Død; som en af Dommerne var han endnu i Juli 1560 tilstede paa Kongens Rætteting; men den 27de April 1561 døde han. Krabbesholm tilhørte derpaa i mange Aar hans Enke Fru Magdalene Banner. Denne havde Skivehus ifkun hemimod et Aar efter Mandens Død; i Februar 1562 fik hun nærlig en kongelig Skrivelse, at hun skulde lade dette Slot og Len følge Jakob Skeel, naar hun fik de Penge, for hvilke hun havde det i Pant, og i April s. A. blev det paalagt Venets Bønder hver at age hende et Læs Sten til Dpforselen af den Gaard, hun havde kjøbt af Hr. Otte Krumpen,

naar hun lod dem tilfige. Dog fik hun snart Lenet igjen; thi allerede i den følgende Juni Maaned skrev Kongen til Jakob Skeel, at denne ikke længer maatte beholde Skivehus, da det var kommet Kongen for Dre, at Lensmanden ikke selv styrede Lenet, i det hans Broderhustru Fru Kirsten Rud, Enke efter Herman Skeel til Jungetgaard, tiltog sig en saadan Mændighed, at hun raadede over Lenet og Bønderne. Da hun tilforn havde haft nogen Strid med Jver Krabbe om Kronens Ejendom der, vilde Kongen nu ikke længer unde ham Lenet, men lade Fru Magdalene Banner atter indløse det. Strax efter fik hun dette Pantelen, og det følgende Aar udstæbte Kongen et Gjaldbrev til hende paa den før nævnte Sum, for hvilken hendes afdøde Husbonde havde haft Lenet, og tillige paa 192 Lod ungersk Guld, 502 rhinske Gylben i Guld og 600 Lod Solv. Senere laante hun Kongen end videre 668 Aldr. 1 Ort, 331 $\frac{1}{2}$ ny Dalere 1 Ort, 200 rhinske Guldgylben, 40 Rosenobler, 8 dobbelte Dufater og 44 ungerske Gylben, hvormed Pantet blev forhøjet. Ogsaa hun foragede meget Krabbesholms Gods ved Magelister med Kongen. Saaledes overlod hun Kongen sine Ejendomme i Sønder Herred, Aarhus Stift, i Koliud, Lyngby og Nødager Sogne imod Gods i Nørre Herred i Salling og i Jjends Herred. Paa samme Maade fik hun Gods i Jøgerriis By, Skive Sogn og i Dremvad By, Dolby Sogn, Kongeheligheden i 2 Gaarde i Hem Sogn og By og i den øde Norkærgaard, Hindborg Herred; ligeledes fik hun Risumgaard og Risum-Efter i Harre Herred. Disse Magelister foregik i Aarene imellem 1563 og 1580. I det sidst nævnte Aar fik hun Laasbrev paa Krabbesholm og alt hendes Gods i Jylland, 102 Gaarde, hvoriblandt dog 8 Selvejergaarde, 14 Bol, 10 Hufe og 2 Møller; største Dele laa i Salling, hvoraf i Resen By 10 Gaarde og 2 Bol, og i Bendslydsel. Af Godset i Bendslydsel oprettede hendes Datter Fru Anne Krabbe senere Herregaarden Baggebovgn. I Aaret 1591 lod Fru Magdalene ved sin Svigersøn Falk Gjøe til Skærsø, Befalingsmand paa Bornholm og gift med Fru Karen Krabbe, for Kongens Rætteting tilfale Jakob Skram til Fruergaard for et Vidnesbyrd og en „Bogbød“, han havde aflagt ved Hammerum Herredøting imod en af hendes Bønder for

KRABBESHOLM

i Jylland.

Varaard (voldeligt Overfald) paa en anden Mand. Fru Magdalene Banner døde den 5te Martz 1597.

Gaarden arvede hendes Datter Fru Dorte Krabbe, der var gift med Erik Lykke til Gøstar, Hovedsmand paa Gulland. Hun var Enke 1613, og Aaret efter tilhorte Krabbesholm Sonnen Hans Lykke. Han og hans Hustru Fru Johanne Parsberg, Datter af Baldemar Parsberg til Jernit (nu Frijsborg) og Fru Jde Lykke, ejede denne Gaard endnu 1633. Men tillige forekommer der i det mindste i Aarene 1624 og 1625 en Medejer, nemlig Anders Friis, Son af Jørgen Friis til Krastrup, Befalingsmand paa Esjstrup, og Fru Else Bjørn og Broder til Kongens Kansler hr. Christian Friis til Kragerup. Han var gift med Fru Jde Munk, Datter af Jørgen Munk til Boistrup og Fru Mette Skram. I Aaret 1625 folgte han til sin Broder Kansleren sine Bundgarnsflader i Gimfjorden ved Nibe; tidligere havde han ligeledes folgt ham 13 Stader og 2 Hilleboder i Nibe, da han overlod ham Borggaard. Den næste Gjer af Krabbesholm var Mogens Kaas, der, før han fik denne Gaard, skrev sig til Frøstrup. Han var omtrent 1625 Embeddsmand paa Kjøbenhavns Slot, senere paa Dueholm Kloster og var gift med Fru Johanne Høg, Datter af Stygge Høg til Bang og Fru Anne Ulfstænd. Ved Mageskifte med Kongen fik han i Aaret 1639 i Hallund Eogn og By, Jerslev (nu Dronninglund) Herred, 7 Gaarde. Samme Aar døde baade han og hans Hustru. Sonnen Jens Kaas blev derpaa Gaardens Gjer; han var gift med Fru Karen Keedb, hvis Fader var Frederik Keedb til Tjægstret. Sagnet fortæller, at hun har saet et Krabbesholm den Dag i Dag tilhørende Stykke Eng, fordi hun, da Kongen en Gang besøgte Skive, paatog sig at huse og beværte ham, hvilket Byens Borgere ikke turde indlade sig paa. Deres Datter Fru Johanne Sofie Kaas var gift med Frans Juel, maréchal de camp i fransk Tjeneste, som derved arvede Gaarden i Begyndelsen af det 18de Hundreaar. Hun folgte i Forening med sine tre Døtre Krabbesholm til Major Frederik Sehested, Gjer af Nydhøve, for 15,000 Rdlr. Hovedgaardstaxten var den Gang 30 Tdr. 3 Eptr. 2 Fdk. 2 Alb.,

Vondergodset 201 Tdr. 5 Eptr. 3 Fdk. 1 Alb., Møllestylden 3 Tdr. 3 Eptr. 2 Fdk. 2 Alb.; til Gaarden hørte ogsaa Hesen Sogns Kongetiende. Hans Enke Fru Birgitte Sofie Sehested, overlod siden Gaarden til sin Svigerfæn Gehejmerraad, Amtmand, Baron Berner Rosenkrands til Billestrup, der var gift med hendes Datter Fru Else Margrete Sehested. Han var en Ynder af Fædrelandets Historie og ejede en betydelig Samling af anseede danske Mænds Portrætter. I Aaret 1773 folgte han Gaarden for 36,000 Rdlr. til Grev Adam v. Tramp, der igjen 1785 afhændede den til hans Kasmusen for 40,000 Rdlr. Dens Hartkorn var den Gang: Hovedgaardstaxt 30 Tdr. 1 Ept. 2 Fdk. 1 Alb., de Møllestyld = 2 Tdr. 2 Eptr. = 2 Fdk. 2 Alb., Vondergodts 320 Tdr. 1 Ept. = 2 Fdk. 2 Alb., Liende-Hartkorn 60 Tdr. 3 Eptr. 1 Fdk. 1 Alb. og Møllestyld 3 Tdr. 7 Eptr. 3 Fdk. 2 Alb.; den aarlige Landgilde udgjorde: 81 Tdr. Rug, 48 Tdr. Byg, 29 Tdr. Havre og 295 Rdlr. Denne Mand ejede Gaarden til sin Død 1819, hvorpaa hans to Sønner og hans Datter arvede den i Forening. Hun ægtede J. Dalsgaard, som efterhaanden overtog Gaarden alene og i Aarene nærmest efter 1830 folgte Godset; han er endnu dens Gjer. Hovedgaardstaxten er efter den ny Matrifkel 21 Tdr. 4 Eptr. 3 Fdk. 2½ Alb., og Fladeindholdet 229 Tdr. Land Uger, 81 Tdr. Land Eng, 93 Tdr. Land Skov, 32 Tdr. Land Græsningssjød og 8 Tdr. Land Høve og Gaardeplads, i alt 444 Tdr. Land.

Hovedbygningen, der er opført af Jver Krabbe, er 2 Etager foruden Kjelderen. Murene have for neden en Tykkelse af 11 Kvarter, men tage meget af for hver Etage. Indtil en Højde af 5—6 Alen fra Jorden af er Muren beklædt med tilbugne Kampesten, af hvilke der ogsaa findes mange indmurede over hele Bygningen imellem de røde Mursten. Gæulene ere 32 Alen høje, tallede og prydede med adskillige Figurer. Huset's Bredder er 17 Alen, dets Længde 46 Alen. Samtidig med denne Bygning synes et for mange Aar siden nedbrudt Taarn at være blevet opført ved den nordre Side. Fra dette har der været Udgang til Vindebroen, som førte over den nordre Borggrav til den nord

KRABBESHOLM

i Jylland.

for Gaarden liggende Have, der hvor nu Ladegaarden ligger. Senere tilbyggede ere derimod uden Tvivl de nuværende tre Laarne, af hvilke de to staa ved den søndre Side i Borgegaarden; det ene er rundt med Indgang og Trappegang, det andet firkantet med Værelser i. Det tredje staa ved Husets nordvestlige Hjørne imellem Ladegaarden og Haven, er ottekantet og har tidligere efter en gammel Tegning over Kaminen i Salen været forsynet med et højt Spir. Det har 3 Etager foruden Kjelderen, i hvilken Borgfængslet forudm var. Naar og af hvem disse Laarne ere byggede, vides ej; men Sagnet fortæller, at Spiret paa det nordvestlige Laarn blev nedskudt af en spansk Skipper, der var inde i Fjorden, blev uklar med Fru Karen Reedh og paa denne Maade vilde hævne sig. Dog skal den Bedrift ikke have gavnnet ham stort; thi Fruen lod ham ved sin Ridefoged anholde i Aalborg. Laarnet er nu taft med flade Tagsten paa et ottekantet spidst Tag og har omtrent samme Højde som Huset. De nuværende store Vinduer ere indbygde af Berner Rosenkrands, der meget

ombyggede Huset og panelede og tapetserede den store Sal og de øvrige Værelser i nederste Etage. Salens Bægge ere malede med historiske og symboliske Malerier, Loftet med mytologiske; det hele har Aarstallet 1759. I Gangen, der endnu er belagt med Stenfliser, findes et lidet Vindue, som menes at være den sidste Levning af de gamle Vinduer. De to enetages Huse af Bindingsværk, hvert paa sin Side af Borgegaarden, ere for en Del opførte af Berner Rosenkrands. I ældre Tider har der uden om hele Borgegaarden været Grave; men omtrent Halvdelen deraf er nu opfyldt. Mod Syd lige for Gaarden har der været en Vindebro; nu er der en Stendæmning, og kun ad den Vej kan man komme til Borgegaarden. Bag denne ligger Ladegaarden i en Firkant. Den har tidligere været bygget paa den meget høje Bakke oven for Gaarden bag Skoven, men blev uden Tvivl nedflyttet af Gehejmeraad Rosenkrands, da Bogstaverne W. R. og Aarstallet 1769 staa i Fløjet paa Laden. Disse Bygninger ere af Egebindingsværk.

